

2

126791

Murdeiga ja suguline kasvatus.

Dr. H. Zirk, Nõmme.

1. Sisemise nõristusega näärmed.

Inimkehas on igasuguse toimega elundeid, mis kogu organismi arenemisele ülisuure tähtsusega. Neist ei teatud mõni aeg tagasi veel kuigi palju. Viimase aastakümne jooksul on prof. Steinachi ja teiste teadlaste katsed nõorendamise probleemi alal laiemate ringkondade tähelepanu nende „salapärase“ näärmete tegevusele juhtinud ja nende vastu huvi äratanud.

Neid iseäralisi elundeid kutsutakse sisemise nõristusega (sekretsiooniga) näärmeiks. Nad annavad verde erilisi ollusi, mis vereteed kaudu kehas laiali valguvad ja tema talitusi ning inimese hingeelu mitmet moodi mõjutavad. Sii kuuluvad kilp-, hark- (tüümus), sugunääre ja mõned teised. Näiteks, eristab kilpnääre, mis asub kõrikõhre (krõmpsluude) ees, jooti sisaldavat ainet. Inimene, kel ta sünnipäraselt nõrgasti arenenud või üldse puudub, omab iseäralise ilme: vaimliselt on ta lõdva iseloomuga ja tahtenõrk, ihunahk on tursunud ja pehme tainataolise konsistentsiga, kehakasvu poolest väike.

2. Sugunääre.

Sugunäärme mõjupiirkond on veel laiaulatuslikum. Teatavasti valmistab ta sugurakkusid — mehel seemneniidikesi ja naisel munarakukesi, mis sugutamise järele tulevase inimidule alguse annavad. Peale selle eristavad nad aga ollusi verde, mis on mehe ja naise kehalise ning hingelise omapärasuse põhjuseks. Nende siseeritiste toimet mitmesuguste elundite peale on selgitanud tähelepanekud kohilaste juures (kohitsetud või kastreeritud inimene, s. t. kel sugunäärmed kunstisel teel kõrvaldatud). Kohitsemise järel kaovad sugulised eraldustunnused mehe ja naise vahel, üks sugupool omab sageli teise poole omadused. Iseloomustav on meeste pikk kasv, habeme puudus, kõrge lapselik hääl, rasva kogumine rinnale ja puusade ümber, naisel jälle rinnanäärmete kehv arenemine ja mehelik kehaehitus. Vaimuvärskus ja energia kaob ning annab aset rõhutud mee-

olule ja tahtejõuetusele. Need inimesed on tihtipeale laisad ja kalduvad edevusele.

Idamaade vürstid, haaremite omanikud kasutasid kastreeritud mehi oma naiste valvajatena (eunukid). Venes teotsesid omal ajal n. n. „skoptsõ“, lahkusulised, kes nõudsid hingeõndsuse saavutamiseks kehasalgamist ja propageerisid kohitsemist. Roomas olid Peetri kiriku lauljaiks noormehed, kel sugunäärmed kõrvaldatud ja kes selle läbi hea diiskandi omasid.

Terve rida huvitavaid katseid loomade kallal, milleist ruumi puudusel vaikides möödun, tõestavad sugunäärme sisenõristuse suurt ülesannet sugupoolte kujundamisel.

3. Murde ehk suguküpsuse iga.

Need näärmed alustavad oma tegevust n. n. valmimise ehk suguküpsuse eas, mis kestab mitu aastat ja mille vältel organism põhjalikke muutusi läbi elab. Meil algab see poislastel 15. ehk 16. eluaastal, tütarlastel harilikult vähe varem. Reeglipärasust siin ei ole, on ette tulnud sugutusi juba 11-aastase poisikese seemnest. Sageli juhtub ka suguküpsuse liigiline ilmumine. Selle algustäheks on poisil tahtmatu seemnevool (pollutsioon), tavaliselt öösiti. Munandid on alanud seemneniidikesi valmistama ja eristavad neid välja.

Tütarlapse munasarjas hakkavad munakesed valminema. Perioodiliselt, harilikult igal 28. päeval, saab üks küpseks ja astub välja. Samal ajal sünnivad muutused emakas, limanahk pundub, veresooned laienevad ja rebenedes põhjustavad kuu-riiete verejooksu (menstruatsiooni).

Ühes nende sündmustega areneb kogu keha. Luustik ja lihastik astub tugevamasse kasvamisjärku. Noormehe ja neiu välistel suguorganitel ning kaenlakoobastel, meesterahva huultel ja lõual võrsuvad karvad. Kõrisõlm kasvab suuremaks, mille tagajärjeks poisil häälemurdmine. Tütarlapsel arenevad rinnanäärmed, paisuvad puusad ja keha omab ümmargusemad vormid.

Sugunäärmete siseeritised mõjuvad ka keskergukavasse, kujundades mehe ja naise hingelist sugulaadi ja on suguiha ärkamise põhjuseks.

Sugutung avaldub selles, et teisest soost isiku nägemine või kujutlemine rõõmu valmistab ja soovi äratav teda kallistada ehk vastuarmastust tunda. Alul on ta ebamäärase iseloomuga, üks rahutu olemine ja igatsus. Mõne poisi juures väljendub rahutus suures kauguse tungis, rahaks laevale minna, Ameerikasse, Austraaliasse rännata ja kangelaslikke tegusid korda saata. Revolutsiooni aeg, ilma- kui ka vabadussõda tunnevad sellaseid juhtumeid mitte vähe.

Tähtis oleks vanemil ja kasvatajail seda silmas pidada, et leida võimalasi noore inimese ülevoolavat elujõudu kasulikuks tegevuseks rakendada.

4. Kas suguiha rahuldamine või suguline karskus.

Inimest ja tema elu valitsevad kaks loomusundi: enese-
alalhoiu (toitmise- ja kaitsetung) ja sugutung. Esimese
läbi saab üksiku inimese elu säilitud, teine aga on vajalik kogu
liigi, tõu alalhoiuks. Sugurakukeste kaudu elab inimene ja
loom edasi põlvest põlve ning elu on seega piiramatult. Sugu-
tungi ja selle rahulduse otstarb on siis: hoolitseda soo edasi-
andmise eest. Moodne kultuurinimene aga unustab sugulise
ühtimise looduslist ülesannet ja teeb temast omale lõbuasja.
Tahtsutamata sugutungi täitmine toob kaasa ikka kasvava iha,
nõrgestab iseloomu ja kurnab kehajõudu, rää-
kimata sest, et inimene väljaspool abielu hädaohus on sugu-
haigeks jääda.

Täiskasvanule on suguline läbikäimine soovitatav; praegusel
ajal osutub paremaks kooselamise vormiks abielu. Täieline
sugukarskus on täisealisele loomuvastane ja kõigepealt hinge-
liselt, ja mõnikord ka kehaliselt kahjulik, kuna osalist aina
soovitada võib.

Organismi kujunemisejärgul aga, kui hulka energiat vaja
läheb keha ja vaimu arendamiseks, peab sugutungi rahuldusest
keelduma. Sugunäärme eritisi ei tohi mitte sel ajal raisata,
neid on tarvis, nagu eelpool nägime, kondikava ja lihastiku kas-
vuks, iseloomu tugevnemiseks jne.

5. Mõni sõna suguelu väärtusist noores eas.

Veel kaua enne sugulist kooselu on paljudel poistel üheks
pahaks kombeks käsikiimalus (onania), tüdrukute
juures tuleb ta ette harvem. See ebaloomulik sugutungi
rahuldusviis ei teki lastel iseendast, vaid halb eeskuju viib neid
nii kaugele. Parim kaitse selle vastu on mänguseltsi-
liste ja sõprade hoolikas valimine ja alaline
järelvalve. Lapsi peab varasemast noorusest peale harju-
tama keha ja eriti suguelundite puhtusele. Valvatagu selle üle,
et laps ei omandaks halba kommet oma suguosasid puutuda.
Riietus olgu kohane, püksid küllalt avarad, et mitte rõhuda.
Kui lapsed voodi lähevad, tuleb hoolitseda, et nad varsti ma-
gama jääksid ja lastagu neid üles tõusta kohe pärast ärkamist.
Onaneerivaid lapsi mitte kohutada liigvalidusega, neist emal
hoida kõiksugu liialdatud kirjeldusi suguelu pahedest ja püüda
võita lapse usaldust.

Sugutungi rahuldamine väljaspool abielu on suguhaig-
guste hädaohuga seotud. Olgugi et need haigused pa-
randatavad on, mõjub nende olemasolu rusuvalt noore inimese
hingeelu peale. Alaline hingepiin, kahjatsuse tunne, varjamis-
püüd, on palju kahjulikumad inimesele kui haiguse kehaline
toime. Need sisemised võitlused on nii mõndagi noortmeest
juba enesetappetele viinud!

6. Suguline kasvatus.

Selle ülesanne on viia last arusaamisele suguelu tähtsusest looduselus ja arendada temas tahet võitluseks ärkava suguihaga, luues sarnaseid elutingimusi, mis lapsele seda kergendavad.

Kui lapse kasvatajad temale õigel ajal sugulist elu käsitavaid küsimusi lahendanud ei ole, siis on mitmed väärsammud paratamatud. Neist vaikides mööduda, nii kui see vanasti moes oli, kus vale häbitunne keelas suguküsimusi avalikult puudutada, ei tohi — see oleks ülekohus lapse hea käekäigu vastu.

Laps on uudishimuline. Ta paneb tähele loodusnähte ja otsib neile seletusi. Iga ema ette astub kord laps küsimusega: „ema, kust tulevad lapsed?“ Siit algab harilikult keerdsõlm peale. Vastusest puigeldakse kõrvale, või antakse ebaõigeid seletusi. Täiesti kõlbmatuks osutuvad tuttavad „toonekure“ muinasjutud. Laps jääb alul ema sõnu uskuma, hiljem saab ta aga tõtt oma mänguseltsilistelt kuulda, olugi ehk moonutatud kujul. Tulemus on, et ta ema vastu usalduse kaotab ja oma uudishimule mujalt, sageli halva kasvatusega lastelt või tänava-poistelt, rahuldust otsib. Kas võib sellejärel last süüdistada, kui ta valelikuks muutub, kõiksugu paha harjumusi, näit. käsikii-malust, õpib või hilisemas eas suguhaigusi hangib?

Lapse suguelu juhtimine peab olema teadlik ja kavakindlalt läbiviidud. Kodus vanemad ja koolis õpetajad peavad sinkohal käsikäes töötama. Koolis olgu suguelu õpetus süstemaatiline. Juba algkoolis loodusloo tunnis võib sigimise nähte seletama hakata, kuidas kaks rakku ühinedes uuele elule aluse panevad, pärast loode arengust emaihus jne., taime- ja loomariigist järk järgult üle minnes inimese peale.

Vanemaile teeb raskust küsimus, millal ja kuidas kõige paremini seletusi anda? — siis kui ta asjast huvitatud on ja järelepärimistega esineb. Seletusi anda lihtsalt ja piltlikult.

Mõned näited (Peters). Laps küsib emalt: „Mispärast meie kiisu nii jämedaks ja laiaks on läinud ja mispärast sa meid teda viskamast hoiatad?“

„Kiisu on tiine, ta kannab oma kehas pisikesi poegi, keda ta varsti ilmale toob. Kui kassi niisuguses olekus viskad ehk tõukad, siis võivad ta pisikesed ja muidugi ka kass ise haiget saada“ — vastab ema.

„Aga kust pojad kiisu kehasse said?“ — pärivad lapsed edasi.

„Kanal on munad kehas, mis korda mööda suureks kasvavad ja siis välja tulevad. Niisama on ka kassil juba sündimisest pisikesed munad kehas. Kass aga ei mune neid välja, vaid neist kasvavad kassi kehas pojad, kes esiotsa veel nii pisikesed on, et nad väljas elada ei jaksa. Kasvavad nad aga kassi

kehas suuremaks, siis tulevad või sünnivad nad ilmale“ — seletab ema lastele.

Teine näide: „Aga ema, kust meie tilluke õde sai?“ küsivad lapsed.

„Ta kasvas mu kehas, mu südame all. Ta oli alguses nii väetike, et ta väljas veel elada ei jaksanud. Kui ta aga minu kehas suuremaks ja kõvemaks kasvas, siis tuli ta ilmale...“

„Aga kust ta sinu kehas süüa sai?“ — küsib laps järsku.

„Ma toitsin teda seal oma verega, nagu ma nüüd teda oma piimaga toidan“, — vastab ema lapsele.

„Aga kuidas väike õeke kehas sündis?“ küsib laps edasi.

„Ma olen teile juba kassist, kanast, koertest ja taimedest rääkinud. Umbes niisama, nagu taimedel seemneterad tekivad ja loomad el loomad tulevad, sünnivad ka inimese lapsed.“

Nüüd on lastel teada, kuidas nad sündinud ja ilmale tulnud on. Seletustega ei maksa aga lapse mõistusele ette rutata, enne tagasihoidlik olla.

7. Kuidas lapse eluviisi korraldada.

Suguline elu, ihade ohjeldamine vajab valminenud inimeselt tugevat iseloomu ja valitsemise taht. Selle poole peab õige kasvatus suunduma.

Inimese iseloom on tema harjumuste summa. Meie kasvatame seetõttu varakult juba lapses häid harjumusi, õpetame teda puhtusele, nii kehalisele kui ka hingelisele. Tühjad moraali jutlused ei aita palju, mõjub eeskuju. Vaesemais perekonnis, kus suured lastega ühes kitsas ruumis elavad, tihtipeale koos magavad, peavad vanemad sõnas ja teos ettevaatlikud olema. Laps näeb ja kuuleb palju rohkem kui võib arvata. Sageli on enneaegselt tärkava sugutungi, või koguni selle varajase rahulduse põhjuseks vanemate inimeste halb eeskuju, kes omi toiminguid laste ees ei suutnud varjata.

Hää alusmüüri iseloomule paneb kehaline kasvatus, eriti rõhku tuleb sellele panna suguküpsuse eas. Terve kehaga lapsed ei kaldu tihtipeale nii kergesti väärtedele, kui ühekülgne vaimukasvatuse vili. Meetodilise kehakooli läbi teinud inimesed suudavad mitte üksi oma keha üle valitseda, vaid ka omi mõtteid ohjeldada.

Lapsel, kes vähe väljas liigub ja mängib, kes armastab palju üksilduses viibida, tekivad kergemini erootilise värvinguga mõttekäigud, ta juurdleb tundmatute asjade üle, mis tema mõttekujutust liigselt erutada võivad ja varajast suguküpsust sageli põhjustavad. Lapsele antagu palju võimalusi igakülgseks tegevuseks ja liikumiseks. Kehaväsimus pärast sportlist harjutust või mängu rahustab hästi ärkavat sugutungi.

Istumisel, lugemisel jne. korjub palju verd alakehasse ja suguosade ümber, viimaseid kaudselt erutades. Siin aitavad kehaharjutused neist verd juhtida lihastesse ja uimastavad see läbi sugulisi ihasid.

Toitumine olgu tähtsail valmimise aastail küllaldane ja mitmekesine. Ei tohi lapsi aga nuumata, sundides rohkem sööma kui isu on. Viimase äratamiseks on parim vahend jällegi kehaligutused, mängud. Hoiduge ka ühekülgsest lihasöömisest, üldse valgurikaste (munavalge-) ainete liigtarvitamisest ja raskesti seeditavaist toitest, need võivad suguiha pääle erutavalt mõjuda. Söödagu liha kõrval palju putrusid, aia- ja puuvilja.

Enesest mõistetav, et uimastavate ainete, nagu alkoholi tarvitamine kasvavale organismile kahjulikult mõjub ja keelatud on. Ta uimastab vaimupidureid, kõrgemaid kõlblisi elemente — ja loomulikud instinktid, nende seas eriti suguiha, pääsevad vabadusse ja nõuavad rahuldust. Nii mõnigi noormees on alkoholi survele oma esimese visiidi lõbumaija teinud ja säält suguhaiguse hankinud.

Lapse vaimlist elu ja huvisid peab õigelt juhtima. Ei ole mitte ükskõik, mida laps näit. loeb. Alaväärtuslist kirjandust, suguihasid erutavaid romaane tuleb eemal hoida. Miski asi ei kasvata noore inimese sugulist kujutusvõimet nii, kui erootilise sisuga kinopildid. Koolilapsi ja lapsi võib lubada etendusile, mil on teatud kasvatusline teadusline või kunstiline väärtus.

Sageli on noorte seas suguelu väärsammude põhjuseks tahtmine „mees olla“, teistest mitte maha jääda. Üks saksa suguküsimuse uurija tähendab, et vanasti mindi visiidiga naistemaija, kui küpsusetunnistus või leerileht käes, kui ollakse „täiskasvanu“. Nüüd tehtakse seda kahjuks palju varemgi. Niisuguste „ebamehelikkude“ sammude ärahoidmiseks on tarvis varakult kasvatada noort inimest enesevalitsusele ja vabatahtlikule hoidumisele üksikuist lõbudest üldse.

Õige kasvatuse eesmärk olgu enesekasvatus.

